Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 18. decembra 2025*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Hospodárska súťaž – Článok 102 ZFEÚ – Zneužitie dominantného postavenia – Veľkoobchodný trh s pohonnými hmotami v Bulharsku – Stláčanie cien konkurentov alebo efekt ‚tarifných nožníc' – Vymedzenie produktového trhu – Vertikálne rozdelený trh – Zohľadnenie režimu spotrebnej dane"

Vo veci C-260/24,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Administrativen săd Sofija-oblast (Správny súd Sofia-okolie, Bulharsko) z 15. apríla 2024 a doručený Súdnemu dvoru 15. apríla 2024, ktorý súvisí s konaním:

„Lukoil Bulgaria" EOOD

proti

Komisija za zaštita na konkurencijata,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predseda tretej komory C. Lycourgos, sudcovia O. Spineanu-Matei (spravodajkyňa), S. Rodin, S. Gervasoni a N. Fenger,

generálna advokátka: L. Medina,

tajomník: R. Stefanova-Kamiševa, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 10. apríla 2025,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– „Lukoil Bulgaria" EOOD, v zastúpení: Y. Pekunov, A. Veličkov, advokati, A. Pekunova, iuriskonsult, a A. Robertson, KC,

– Komisija za zaštita na konkurencijata, v zastúpení: M. Goranova, N. Minčeva a Y. Nenkova,

– bulharská vláda, v zastúpení: T. Mitova, R. Stojanov a T. Cingileva, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: bulharčina.

– Európska komisia, v zastúpení: V. Hitrovs, E. Rousseva a I. Söderlund, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálnej advokátky, že vec bude prejednaná bez jej návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 102 ZFEÚ.

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi spoločnosťou „Lukoil Bulgaria“ EOOD (ďalej len „Lukoil Bulgaria“) a Komisija za zaštita na konkurencijata (Komisia na ochranu hospodárskej súťaže, Bulharsko) (ďalej len „bulharský orgán na ochranu hospodárskej súťaže“) vo veci platnosti rozhodnutia č. 184 zo 16. februára 2023 (ďalej len „rozhodnutie bulharského orgánu na ochranu hospodárskej súťaže“), ktorým tento orgán konštatoval, že táto spoločnosť sa dopustila zneužitia dominantného postavenia.

Právny rámec

Právo Únie

3 Článok 102 ZFEÚ stanovuje:

„Akékoľvek zneužívanie dominantného postavenia na vnútornom trhu či jeho podstatnej časti jedným alebo viacerými podnikmi sa zakazuje ako nezlučiteľné s vnútorným trhom, ak sa tým môže ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi.

Takéto zneužívanie môže zahŕňať najmä:

a) priame alebo nepriame vynucovanie neprimeraných nákupných alebo predajných cien alebo iných obchodných podmienok;

b) obmedzovanie výroby, odbytu alebo technického rozvoja na úkor spotrebiteľov;

c) uplatňovanie nerovnakých podmienok voči obchodným partnerom pri rovnakých plneniach, čím ich v hospodárskej súťaži znevýhodňujú;

d) podmieňovanie uzatvárania zmlúv prijatím dodatočných záväzkov, ktoré svojou povahou alebo podľa obchodných zvyklostí nesúvisia s predmetom týchto zmlúv.“

Bulharské právo

4 Ustanovenie článku 21 Zakon za zaštita na konkurencijata (zákon o ochrane hospodárskej súťaže, DV č. 102 z 28. novembra 2008, ďalej len „ZZK“) stanovuje:

„Zakazuje sa konanie podnikov, ktoré predstavuje monopolné postavenie alebo dominantné postavenie, a dvoch alebo viacerých podnikov v kolektívnom dominantnom postavení, ktoré je spôsobilé vylučovať, obmedzovať alebo skresľovať hospodársku súťaž a ktoré ovplyvňuje záujmy spotrebiteľov, a to predovšetkým:

(1) priame alebo nepriame stanovovanie neprimeraných nákupných alebo predajných cien alebo akýchkoľvek iných nekalých obchodných podmienok,

(2) obmedzovanie výroby, obchodu a technického rozvoja na úkor spotrebiteľov,

(3) uplatňovanie odlišných podmienok na ten istý typ zmluvy vo vzťahu k niektorým partnerom, čo ich stavia do nerovnoprávneho postavenia voči konkurentom,

(4) podmieňovanie uzatvárania zmlúv tým, že druhá strana prevezme dodatočné záväzky alebo uzavrie dodatočné zmluvy, ktoré svojou povahou alebo podľa bežných obchodných zvyklostí nesúvisia s predmetom hlavnej zmluvy alebo s jej plnením,

(5) neodôvodnené odmietnutie dodať tovar alebo poskytnúť službu skutočnému alebo potenciálnemu zákazníkovi s cieľom brániť jeho obchodnej činnosti.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

5 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že v Bulharsku zahŕňajú činnosti hospodárskej skupiny Lukoil (ďalej len „skupina Lukoil“) výrobu, veľkoobchod a maloobchodnú distribúciu ropných produktov, čím je tak pokrytý celý hodnotový reťazec v odvetví obchodovania s týmito produktmi. V rámci tejto skupiny je spoločnosť „Lukoil Neftohim Burgas“ AD, ktorá vlastní jedinú rafinériu ropy, najväčším výrobcom pohonných hmôt pre motory, predávaných v tomto členskom štáte. Lukoil Bulgaria pôsobí na veľkoobchodnom trhu s pohonnými hmotami pre motory, konkrétne benzínom do motorových vozidiel a motorovou naftou (ďalej len „veľkoobchodný trh s pohonnými hmotami“), a prevádzkuje jeden z najväčších vnútroštátnych reťazcov čerpacích staníc.

6 Podľa rozhodnutia bulharského orgánu na ochranu hospodárskej súťaže má skupina Lukoil v Bulharsku jedinečnú logistickú, skladovaciu a dopravnú infraštruktúru, ktorá jej poskytuje výnimočnú konkurenčnú výhodu na veľkoobchodnom trhu s pohonnými hmotami, na ktorom má dominantné postavenie.

7 V tomto rozhodnutí uvedený orgán dospel k záveru, že Lukoil Bulgaria realizovala na tomto trhu cenovú politiku, podľa ktorej táto spoločnosť uplatňovala na pohonné hmoty podliehajúce zaplateniu spotrebnej dane (odberateľský trh) nižšie predajné ceny, než boli ceny, ktoré uplatňovala na pohonné hmoty v režime pozastavenia tejto dane (dodávateľský trh). Táto cenová politika, ktorá sa prejavuje cenovým stláčaním, predstavuje zneužitie dominantného postavenia, ktoré je v rozpore s článkom 21 ZZK.

8 Lukoil Bulgaria v rámci žaloby, ktorú podala proti tomuto rozhodnutiu na Administrativen săd Sofija-oblast (Správny súd Sofia-okolie, Bulharsko), vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, tvrdí okrem iného to, že uvedený orgán nesprávne vymedzil relevantný trh.

9 Po prvé sa Lukoil Bulgaria na jednej strane domnieva, že relevantný trh mal zahŕňať skvapalnený ropný plyn (LPG) a metán, keďže tieto dva výrobky sú zástupnými produktmi benzínu a nafty. Ich vylúčenie viedlo k nadhodnoteniu trhovej sily spoločnosti Lukoil Bulgaria. Bulharský orgán na ochranu hospodárskej súťaže odmieta toto tvrdenie z dôvodu, že LPG a metán sú len čiastočne zastupiteľné benzínom a naftou.

10 Na druhej strane Lukoil Bulgaria tvrdí, že benzín a nafta nie sú zastupiteľné, a to ani na strane dopytu, ani na strane ponuky, a preto nie sú súčasťou toho istého trhu. Bulharský úrad na ochranu hospodárskej súťaže zase usudzuje, že benzín a nafta síce nie sú z pohľadu konečného spotrebiteľa zastupiteľné, no obchodovanie s týmito dvomi druhmi pohonných hmôt tými istými dodávateľmi a tvorba ich cien na veľkoobchodnom trhu s pohonnými hmotami sa uskutočňujú za rovnakých podmienok.

11 Vnútroštátny súd sa domnieva, že je preto potrebné určiť, či vnútroštátny orgán na ochranu hospodárskej súťaže môže na účely uplatnenia článku 102 ZFEÚ zahrnúť do toho istého trhu s výrobkami pohonné hmoty, ktoré nie sú zastupiteľné. Podľa názoru tohto súdu, ak by to tak bolo, v rozhodnutí bulharského orgánu na ochranu hospodárskej súťaže mohlo oprávnene dôjsť k zaradeniu nafty a benzínu do toho istého trhu. V takom prípade by však odmietnutie bulharského orgánu na ochranu hospodárskej súťaže zahrnúť LPG do tohto istého trhu nemalo žiadne rozumné odôvodnenie, keďže benzín je čiastočne zastupiteľný LPG.

12 Po druhé sa Lukoil Bulgaria domnieva, že bulharský orgán na ochranu hospodárskej súťaže nesprávne konštatoval, že veľkoobchodný trh s pohonnými hmotami možno vertikálne rozdeliť na dva čiastkové trhy, a to na dodávateľský trh s pohonnými hmotami predávanými v režime pozastavenia spotrebnej dane a na odberateľský trh s pohonnými hmotami určenými na konečnú spotrebu po zaplatení tejto dane.

13 Lukoil Bulgaria tvrdí okrem iného to, že bulharský orgán na ochranu hospodárskej súťaže uviedol, že táto spoločnosť vlastní na veľkoobchodnom trhu s pohonnými hmotami relatívne vysoký podiel, ktorý sa pohybuje od 40 do 60 %, a má dominantné postavenie na tomto trhu, ako aj na čiastkovom trhu s pohonnými hmotami predávanými v režime pozastavenia spotrebnej dane. Rozhodnutie bulharského orgánu na ochranu hospodárskej súťaže však neobsahuje žiadne posúdenie trhových podielov uvedenej spoločnosti na dvoch čiastkových trhoch rozlišovaných v tomto rozhodnutí a neidentifikuje subjekty existujúce na každom z týchto čiastkových trhov. Lukoil Bulgaria sa domnieva, že právo Únie bráni tomu, aby orgán na ochranu hospodárskej súťaže konštatoval, že podnik má dominantné postavenie, bez toho, aby výslovne uviedol, aké sú jeho podiely na trhu, proti čomu bulharský orgán na ochranu hospodárskej súťaže namieta.

14 Vnútroštátny súd sa preto zamýšľa nad tým, či na účely konštatovania porušenia, ktorého sa údajne dopustila Lukoil Bulgaria, bol bulharský orgán na ochranu hospodárskej súťaže povinný preskúmať všetky základné charakteristické vlastnosti oboch dotknutých trhov a určiť pri každom z nich podiely na trhu, objem trhu a účastníkov na trhu.

15 Za týchto okolností Administrativen săd Sofija-oblast (Správny súd Sofia-okolie) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 102 ZFEÚ a zásady [rešpektovania] práva na obhajobu, právnej istoty a ochrany legitímnej dôvery vrátane prezumpcie neviny vykladať v tom zmysle, že v prípade nezákonného [cenového stláčania] sú relevantnými trhmi (trhmi, na ktorých došlo k porušeniu) dva vertikálne rozčlenené trhy, a to dodávateľský trh a odberateľský trh, a že preto platí, že práve vo vzťahu k týmto dvom trhom je orgán na ochranu hospodárskej súťaže pri oznámení skutkov, ktoré sa vytýkajú určitému podniku, a vydaní konečného rozhodnutia povinný formulovať skutkové zistenia týkajúce sa veľkosti príslušných trhov, ich účastníkov a trhových podielov účastníkov na týchto trhoch vrátane trhových podielov podniku, ktorému sa vytýka dominantné postavenie, na príslušných trhoch?

2. Má sa článok 102 ZFEÚ v spojení so zásadami [rešpektovania] práva na obhajobu, právnej istoty a ochrany legitímnej dôvery vrátane prezumpcie neviny vykladať v tom zmysle, že v rámci konania podľa ustanovenia článku 102 ZFEÚ nie je prípustné zahrnúť do toho istého vnútroštátneho trhu s výrobkami tie výrobky, ktoré nie sú zameniteľné ani na strane dopytu, ani na strane ponuky, ako to urobil [bulharský orgán na ochranu hospodárskej súťaže] v… konaní [vo veci samej], keď do jedného produktového trhu zahrnul pohonné hmoty pre motory, ktorými sú nafta a benzín SP 95?

3. Ak je prípustné zahrnúť do jedného vnútroštátneho produktového trhu pohonné hmoty, ktoré nie sú zameniteľné na strane ponuky ani na strane dopytu, je prípustné nezahrnúť do produktového trhu tretiu hlavnú pohonnú hmotu na tomto vnútroštátnom trhu, [ktorou je konkrétne LPG] a ktorá má na vnútroštátnom trhu rovnaký trhový podiel ako benzín?“

O prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania

16 Bulharský orgán na ochranu hospodárskej súťaže a bulharská vláda namietajú proti prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Tieto subjekty uvádzajú v tejto súvislosti v podstate tri tvrdenia.

17 Po prvé podľa ich názoru rozhodnutie bulharského orgánu na ochranu hospodárskej súťaže vychádza výlučne z uplatnenia bulharského práva, a článok 102 ZFEÚ sa neuplatňuje, keďže údajné zneužitie dominantného postavenia nemá vplyv na obchod medzi členskými štátmi. Po druhé vnútroštátny súd nevymedzil skutkový a právny rámec, do ktorého patria prejudiciálne otázky, ani nevysvetlil skutkové predpoklady, na ktorých sa tieto otázky zakladajú, čo sú skutočnosti potrebné na získanie výkladu práva Únie, ktorý bude preň užitočný. V skutočnosti tento súd len opakuje tvrdenia účastníkov konania vo veci samej. Po tretie podľa bulharského orgánu na ochranu hospodárskej súťaže by tento návrh na začatie prejudiciálneho konania v praxi viedol k preneseniu právomocí vnútroštátneho súdu rozhodnúť o otázke vymedzenia relevantného trhu, ktorá je nevyhnutná na vyriešenie uvedeného sporu, na Súdny dvor.

18 V súlade s ustálenou judikatúrou v rámci konania zakotveného v článku 267 ZFEÚ prináleží iba vnútroštátnemu súdu, ktorý prejednáva spor a ktorý nesie zodpovednosť za súdne rozhodnutie, aby so zreteľom na osobitosti veci posúdil tak nevyhnutnosť podania návrhu na začatie prejudiciálneho konania na účely prijatia svojho rozsudku, ako aj relevantnosť otázok, ktoré kladie Súdnemu dvoru. V dôsledku uvedeného, ak sa predložené otázky týkajú výkladu práva

Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť (rozsudky z 21. apríla 1988, Pardini, 338/85, EU:C:1988:194, bod 8, ako aj z 22. októbra 2024, Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret, C-652/22, EU:C:2024:910, bod 36 a citovaná judikatúra).

19 Z uvedeného vyplýva, že pri otázkach týkajúcich sa výkladu práva Únie platí prezumpcia relevantnosti. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodnúť o prejudiciálnej otázke položenej zo strany vnútroštátneho súdu len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nijako nesúvisí s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, ak ide o hypotetický problém, alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými a právnymi podkladmi nevyhnutnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré mu boli položené (rozsudok z 9. septembra 2021, GE Auto Service Leasing, C-294/20, EU:C:2021:723, bod 40 a citovaná judikatúra).

20 V prejednávanej veci, pokiaľ ide o prvé tvrdenie uvedené v bode 17 tohto rozsudku, nie je zjavné, že by výklad článku 102 ZFEÚ nijako nesúvisel s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej.

21 Po prvé z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že vnútroštátny súd sa domnieva, že tento článok 102 sa vo veci samej uplatňuje. Navyše uvedený článok 102 musí uplatňovať každý vnútroštátny súd *ex offo* (rozsudok z 13. júla 2006, Manfredi a i., C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, bod 31).

22 Po druhé podľa obsahu rozhodnutia bulharského orgánu na ochranu hospodárskej súťaže, ako tento vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, Lukoil Bulgaria pôsobí na celom území Bulharskej republiky a cenová politika, o ktorú ide vo veci samej, sa realizuje na celoštátnej úrovni. Takéto konštatovanie, ktoré prináleží overiť vnútroštátnemu súdu, samo osebe postačuje na vyvodenie záveru, že tento postup môže ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi v zmysle článkov 101 a 102 ZFEÚ (pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. decembra 2006, Cipolla a i., C-94/04 a C-202/04, EU:C:2006:758, bod 45, ako aj citovanú judikatúru). Platí pritom, že vnútroštátny orgán na ochranu hospodárskej súťaže, ktorý uplatňuje ustanovenia vnútroštátneho práva zakazujúce zneužitie dominantného postavenia na správanie podniku, ktoré môže ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi v zmysle článku 102 ZFEÚ, podľa článku 3 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch [101] a [102 ZFEÚ] (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205) má povinnosť paralelne uplatniť aj článok 102 ZFEÚ (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. apríla 2019, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie, C-617/17, EU:C:2019:283, bod 26 a citovanú judikatúru).

23 Pokiaľ ide o druhé tvrdenie uvedené v bode 17 tohto rozsudku, treba pripomenúť, ako stanovuje článok 94 písm. c) Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, že návrh na začatie prejudiciálneho konania musí obsahovať uvedenie dôvodov, pre ktoré sa vnútroštátny súd rozhodol položiť otázku o výklade alebo platnosti určitých ustanovení práva Únie, ako aj súvislosti, ktoré vnútroštátny súd vidí medzi týmito ustanoveniami a svojou právnou úpravou uplatniteľnou vo vnútroštátnom konaní.

24 V prejednávanej veci z bodov 11 a 14 tohto rozsudku vyplýva, že vnútroštátny súd v podstate uviedol dôvody, ktoré ho viedli k podaniu návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor. Navyše z pripomienok účastníkov konania vo veci samej, bulharskej vlády, ako aj Európskej komisie vyplýva, že títo účastníci konania boli v podstate schopní zaujať úplné a užitočné stanovisko k položeným otázkam.

25 Z odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania sa však nedajú identifikovať dôvody, ktoré viedli vnútroštátny súd k položeniu otázky týkajúcej sa zásad rešpektovania práva na obhajobu, právnej istoty a ochrany legitímnej dôvery vrátane prezumpcie neviny. Z uvedeného vyplýva, že v tomto rozsahu sú prvá a druhá prejudiciálna otázka neprípustné.

26 Pokiaľ ide o tretie tvrdenie uvedené v bode 17 tohto rozsudku, treba uviesť, že položené otázky sa týkajú výkladu článku 102 ZFEÚ, pričom Súdny dvor nebol požiadaný o uplatnenie tohto článku 102 vo veci samej. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že prejudiciálne konanie upravené v článku 267 ZFEÚ zavádza úzku spoluprácu medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom založenú na vzájomnom rozdelení funkcií a predstavuje nástroj, vďaka ktorému Súdny dvor poskytuje vnútroštátnym súdom výklad práva Únie, ktorý je pre tieto súdy nevyhnutný na vyriešenie sporov, ktoré musia rozhodovať, pričom platí, že Súdny dvor v rámci toho konania nie je oprávnený uplatňovať právne predpisy Únie na konkrétny prípad [pozri v tomto zmysle rozsudky z 23. novembra 2021, IS (Nezákonnosť uznesenia o podaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania), C-564/19, EU:C:2021:949, bod 59 a citovanú judikatúru; z 8. decembra 2022, HYA a i. (Nemožnosť vypočúvať svedkov obžaloby), C-348/21, EU:C:2022:965, bod 49, ako aj z 9. apríla 2024, Profi Credit Polska (Obnova konania ukončeného právoplatným rozhodnutím), C-582/21, EU:C:2024:282, body 50 až 55 a citovanú judikatúru].

27 Za týchto okolností je návrh na začatie prejudiciálneho konania prípustný v rozsahu, v akom sa týka výkladu článku 102 ZFEÚ.

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

28 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 102 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že na účely konštatovania existencie zneužívajúceho postupu spočívajúceho v cenovom stláčaní, ktorého sa dopustil vertikálne integrovaný podnik, musí orgán hospodárskej súťaže – tak vo vzťahu k dotknutému dodávateľskému trhu, ako aj vo vzťahu k dotknutému odberateľskému trhu – preukázať objemy týchto trhov a podiely na uvedených trhoch vlastnené týmto podnikom, ako aj jeho konkurentmi.

29 V prejednávanej veci zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, vyplýva, že bulharský orgán na ochranu hospodárskej súťaže konštatoval, že k cenovému stláčaniu vytýkanému spoločnosti Lukoil Bulgaria dochádza v rámci veľkoobchodného trhu s pohonnými hmotami, a to medzi dvomi čiastkovými trhmi, pričom týmito sú konkrétne dodávateľský čiastkový trh – t. j. veľkoobchodný trh s pohonnými hmotami nachádzajúcimi sa v režime pozastavenia spotrebnej dane – a odberateľský čiastkový trh – t. j. veľkoobchodný trh s pohonnými hmotami po zaplatení spotrebnej dane. Cenové stláčanie vyplýva zo skutočnosti, že Lukoil Bulgaria predáva pohonné hmoty v rámci veľkoobchodu na odberateľskom trhu, to znamená po zaplatení spotrebnej dane, za cenu, ktorá je nižšia ako cena, za ktorú predáva pohonné hmoty nachádzajúce sa v režime pozastavenia spotrebnej dane na dodávateľskom trhu.

30 V prvom rade treba pripomenúť, že zneužívajúci postup, ktorým je cenové stláčanie, spočíva v cenovej praxi, ktorá – v prípade neexistencie akéhokoľvek objektívneho odôvodnenia – nie je primeraná, keďže skutočne stláča ceny konkurenčných podnikov, a preto môže mať účinok

vylúčenia konkurentov, ktorí sú prinajmenšom rovnako efektívni ako dominantný podnik (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. februára 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, body 30 a 31).

31 Podľa judikatúry Súdneho dvora predstavuje cenové stláčanie samostatné zneužitie, keďže neprimeranosť – v zmysle článku 102 ZFEÚ – takejto cenovej praxe súvisí so samotnou existenciou tohto cenového stláčania, a nie s jeho presným rozpätím, a teda nie je vôbec potrebné preukázať, že veľkoobchodné ceny produktu na dodávateľskom trhu alebo maloobchodné ceny na odberateľskom trhu sú samy osebe zneužívajúce z toho dôvodu, že podľa okolností konkrétneho prípadu sú neprimerané alebo predátorské (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. februára 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, bod 34 a citovanú judikatúru).

32 Na účely stanovenia, či podnik v dominantnom postavení zneužíval svoje postavenie uplatňovaním takýchto cenových postupov, treba posúdiť všetky okolnosti a skúmať, či tieto postupy nesmerujú k tomu, aby kupujúcemu vzali alebo obmedzili možnosť výberu svojich zdrojov zásobovania, zamedzili vstup konkurentov na tento trh, uplatňovali voči obchodným partnerom nerovnaké podmienky pri rovnakých plneniach alebo posilňovali dominantné postavenie prostredníctvom skresľovania hospodárskej súťaže (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. februára 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, bod 28 a citovanú judikatúru).

33 Takéto okolnosti môžu existovať v prípade, že vertikále integrovaný podnik, ktorý má dominantné postavenie na dodávateľskom trhu, sa usiluje o narušenie hospodárskej súťaže na susednom trhu, t. j. na odberateľskom trhu nadväzujúcom na trh, na ktorom má dominantné postavenie, keďže takéto správanie môže mať za následok vylúčenie konkurentov, ktorí sú prinajmenšom rovnako efektívni na tomto susednom trhu, t. j. na odberateľskom trhu, a to na základe stláčania cien týchto konkurentov. Takéto správanie totiž predovšetkým z dôvodu úzkych väzieb medzi dotknutými trhmi môže oslabiť hospodársku súťaž na odberateľskom trhu (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. februára 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, body 87 a 91).

34 Vnútroštátnemu súdu tak prináleží zohľadniť všetky osobitné okolnosti veci samej na účely posúdenia, či dané dva trhy identifikované bulharským orgánom na ochranu hospodárskej súťaže predstavujú samostatné trhy majúce medzi sebou úzke väzby.

35 V druhom rade, ak vnútroštátny súd dospeje k záveru, že dané dva trhy identifikované bulharským orgánom na ochranu hospodárskej súťaže predstavujú dva samostatné, no úzko prepojené trhy, tento súd bude musieť predtým, ako rozhodne o tom, že došlo k porušeniu článku 102 ZFEÚ, ešte preskúmať, či má vertikálne integrovaný podnik dominantné postavenie na dodávateľskom trhu (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. februára 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, body 85 až 89).

36 Tak je to v prípade, ak má tento podnik silné ekonomické postavenie, ktoré mu umožňuje brániť zachovaniu účinnej hospodárskej súťaže na tomto dodávateľskom trhu tým, že mu dáva možnosť správať sa v značnej miere nezávisle od svojich konkurentov, zákazníkov a napokon aj spotrebiteľov (rozsudok zo 17. februára 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, bod 23 a citovaná judikatúra).

37 Okrem toho existencia dominantného postavenia vyplýva v zásade zo súčasnej existencie viacerých faktorov, ktoré, pokiaľ sú posudzované samostatne, nie sú nevyhnutne rozhodujúce (rozsudok zo 14. februára 1978, United Brands a United Brands Continentaal/Komisia, 27/76, EU:C:1978:22, bod 66).

38 V tejto súvislosti Súdny dvor rozhodol, že hoci sa význam trhových podielov na jednotlivých trhoch môže líšiť, dlhodobé vlastníctvo mimoriadne veľkého trhového podielu predstavuje – s výnimkou prípadu mimoriadnych okolností – dôkaz existencie dominantného postavenia a že trhové podiely väčšie ako 50 % predstavujú mimoriadne veľké trhové podiely (pozri v tomto zmysle rozsudky z 13. februára 1979, Hoffmann-La Roche/Komisia, 85/76, EU:C:1979:36, bod 41, a zo 6. decembra 2012, AstraZeneca/Komisia, C-457/10 P, EU:C:2012:770, bod 176).

39 Platí teda, že hoci má na účely posúdenia existencie dominantného postavenia na trhu zásadný význam dlhodobé vlastníctvo značne veľkého podielu na trhu, nič to nemení na tom, že dominantné postavenie možno preukázať aj vzhľadom na iné charakteristické vlastnosti dotknutého trhu, akými sú napríklad existencia významných prekážok vstupu alebo kľúčovej infraštruktúry, ktoré umožňujú posúdiť, či sa uvedený podnik na tomto trhu správa do značnej miery nezávisle od svojich konkurentov, zákazníkov a spotrebiteľov.

40 V tejto súvislosti v prejednávanej veci z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že Lukoil Bulgaria pôsobí v rámci celého reťazca výroby pohonných hmôt až po ich konečný predaj a vlastní jedinú rafinériu v krajine, ako aj jedinečnú logistickú, skladovaciu a dopravnú infraštruktúru v krajine.

41 V treťom rade z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že zneužívajúci charakter cenovej praxe uplatňovanej vertikálne integrovaným podnikom s dominantným postavením na dodávateľskom trhu, ktorá vedie k stláčaniu cien konkurentov tohto podniku na odberateľskom trhu, nezávisí od existencie dominantného postavenia tohto podniku na odberateľskom trhu (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. februára 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, bod 89).

42 Ako pritom uvádza Komisia, nie je vylúčené, že na účely preskúmania, či je táto cenová prax v rozpore s článkom 102 ZFEÚ, môže byť potrebné zohľadniť údaje týkajúce sa tohto odberateľského trhu.

43 Na preukázanie zneužitia dominantného postavenia spočívajúceho v cenovom stláčaní je totiž orgán na ochranu hospodárskej súťaže povinný preukázať, že rozdiel medzi cenami dotknutých produktov alebo služieb na dodávateľskom trhu a cenami na odberateľskom trhu je buď záporný, alebo nepostačuje na pokrytie osobitných nákladov, ktoré musí dominantný podnik znášať na účely dodávania svojich vlastných produktov alebo služieb na odberateľský trh, a teda tento rozdiel konkurentovi, ktorý je rovnako efektívny ako tento podnik, neumožňuje vstúpiť s ním do hospodárskej súťaže na účely dodávania uvedených produktov alebo služieb na odberateľský trh. Súdny dvor tiež rozhodol, že s cieľom posúdiť zákonnosť cenovej politiky uplatňovanej dominantným podnikom je v zásade potrebné vychádzať z cenových kritérií založených na nákladoch samotného dominantného podniku a jeho stratégii (pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. marca 2021, Slovak Telekom/Komisia, C-165/19 P, EU:C:2021:239, body 73 a 74, ako aj citovanú judikatúru).

44 Na účely určenia, či rozdiel medzi cenami podniku v dominantnom postavení na dodávateľskom trhu a cenami uplatňovanými týmto podnikom na odberateľskom trhu môže mať na tomto odberateľskom trhu za následok vylúčenie jeho konkurentov, ktorí sú prinajmenšom rovnako efektívni ako tento podnik, treba posúdiť, či by uvedený podnik bol dostatočne efektívny, pokiaľ ide o ponúkanie služieb na odberateľskom trhu inak než so stratou, ak by bol predtým povinný zaplatiť svoje vlastné ceny na dodávateľskom trhu, čo v zásade predpokladá, aby sa zohľadnili ceny a náklady podniku v dominantnom postavení na odberateľskom trhu, ba dokonca, pokiaľ nie je

možné vychádzať z týchto cien a nákladov, aby sa zohľadnili ceny a náklady konkurentov na tomto trhu (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. februára 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, body 41 až 46).

45 Napokon treba ešte zdôrazniť, že dotknutý podnik môže preukázať, že hoci má jeho cenová prax účinok vylúčenia na odberateľskom trhu, stále je ekonomicky odôvodnená, čo predpokladá, aby sa na základe všetkých okolností konkrétnej veci preukázalo, že takýto vylučujúci účinok, ktorý je nevýhodný pre hospodársku súťaž, môže byť vyvážený, či dokonca prekonaný výhodami z hľadiska efektívnosti, z ktorých má prospech aj spotrebiteľ na tomto trhu (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. februára 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, body 75 a 76).

46 V dôsledku uvedeného treba na prvú prejudiciálnu otázku odpovedať tak, že článok 102 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že na to, aby orgán hospodárskej súťaže konštatoval existenciu zneužívajúceho konania spočívajúceho v cenovom stláčaní, ktorého sa dopustil vertikálne integrovaný podnik, musí uvedený orgán preukázať po prvé existenciu dominantného postavenia tohto podniku na dodávateľskom trhu, a to tým, že zohľadní podiely, ktoré tento podnik vlastní na tomto trhu, alebo iné relevantné charakteristické vlastnosti uvedeného trhu, na základe ktorých je možné konštatovať, že tento podnik má takú ekonomickú silu, ktorá mu umožňuje správať sa do značnej miery nezávisle od jeho konkurentov, zákazníkov a spotrebiteľov, a po druhé skutočnosť, že na odberateľskom trhu, ktorý je naviazaný na dodávateľský trh, existuje cena uplatňovaná vertikálne integrovaným podnikom, ktorá vzhľadom na charakteristické vlastnosti tohto odberateľského trhu môže mať za následok vylúčenie jeho konkurentov, ktorí sú prinajmenšom rovnako efektívni ako tento podnik.

O druhej a tretej otázke

47 Svojou druhou a treťou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 102 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že výrobky, ktoré nie sú zastupiteľné z hľadiska ponuky a dopytu, akými sú benzín a nafta, môžu byť zahrnuté do definície relevantného trhu výrobkov, zatiaľ čo výrobok, ktorý je – tak ako LPG – z hľadiska ponuky a dopytu údajne zastupiteľný minimálne jednou z týchto dvoch pohonných hmôt, je z tohto trhu vylúčený.

48 Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že určenie relevantného trhu v rámci uplatnenia článku 102 ZFEÚ má zásadný význam, keďže možnosti hospodárskej súťaže možno posudzovať len v závislosti od vlastností predmetných výrobkov a v zásade je predpokladom posúdenia prípadnej existencie dominantného postavenia dotknutého podniku (pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. februára 1973, Europemballage a Continental Can/Komisia, 6/72, EU:C:1973:22, bod 32). Cieľom tohto určenia trhu je vymedziť okruh, v rámci ktorého sa má posúdiť otázka, či sa tento podnik môže správať do značnej miery nezávisle od svojich konkurentov, zákazníkov a spotrebiteľov [pozri v tomto zmysle rozsudky z 9. novembra 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Komisia, 322/81, EU:C:1983:313, bod 37, ako aj z 30. januára 2020, Generics (UK) a i., C-307/18, EU:C:2020:52, bod 127].

49 Určenie relevantného trhu predpokladá po prvé vymedzenie produktového trhu a následne, po druhé, jeho geografického trhu (rozsudky zo 14. februára 1978, United Brands a United Brands Continentaal/Komisia, 27/76, EU:C:1978:22, body 10 a 11, ako aj z 27. júna 2024, Komisia/Servier a i., C-176/19 P, EU:C:2024:549, bod 382).

50 Pokiaľ ide o trh s výrobkami, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že pojem relevantný trh znamená, že účinná hospodárska súťaž môže existovať medzi produktmi, ktoré sú jeho súčasťou, čo predpokladá dostatočný stupeň nahraditeľnosti alebo zastupiteľnosti na účely rovnakého použitia medzi všetkými tovarmi tvoriacimi súčasť toho istého trhu. Nahraditeľnosť alebo zastupiteľnosť sa neposudzuje len vzhľadom na objektívne vlastnosti predmetných tovarov. Je takisto potrebné zohľadniť podmienky hospodárskej súťaže a štruktúru dopytu a ponuky na trhu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. júna 2024, Komisia/Servier a i., C-176/19 P, EU:C:2024:549, bod 383, ako aj citovanú judikatúru).

51 Z týchto skutočností vyplýva, že posúdenie zastupiteľnosti dvoch výrobkov sa neobmedzuje len na určenie toho, či sú tieto výrobky z funkčného hľadiska spôsobilé uspokojiť rovnakú potrebu, ale vyžaduje si aj to, aby sa určilo, či sú z ekonomického hľadiska tieto výrobky v skutočnosti efektívne zastupiteľné. Ekonomickú zastupiteľnosť medzi dvomi výrobkami možno konštatovať vtedy, ak zmeny v ich relatívnych cenách vedú k presunu predaja z jedného výrobku na druhý. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že z ekonomického hľadiska je zastupiteľnosť na strane dopytu najbezprostrednejším a najúčinnejším faktorom disciplíny vo vzťahu k dodávateľom daného výrobku. Posúdenie tejto zastupiteľnosti môže spočívať v ohodnotení krížovej pružnosti dopytu vo vzťahu k cene, pričom sa určí, či spotrebitelia výrobku, pri ktorom dôjde k miernemu, ale trvalému zvýšeniu cien, prejdú na substitučné výrobky (pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. júna 2024, Komisia/Servier a i., C-176/19 P, EU:C:2024:549, bod 384).

52 Hoci si posúdenie umožňujúce vymedziť trh, na ktorom sa má posúdiť existencia dominantného postavenia, vyžaduje skutkové zistenia týkajúce sa podmienok hospodárskej súťaže a štruktúry ponuky a dopytu na tomto trhu, čo patrí do právomoci vnútroštátneho súdu, treba konštatovať, že nie je vylúčené, že napriek neexistencii zastupiteľnosti z funkčného hľadiska medzi tromi typmi pohonných hmôt do automobilov, ktorými sú nafta, benzín a LPG, pokiaľ ide o dopyt od konečných spotrebiteľov, môže vzhľadom na špecifické podmienky ponuky v Bulharsku existovať dostatočný stupeň zastupiteľnosti medzi niektorými z týchto pohonných hmôt na veľkoobchodnom trhu s pohonnými hmotami nachádzajúcimi sa v režime pozastavenia dane, čo by viedlo k ich zahrnutiu do jedného produktového trhu.

53 Vnútroštátnemu súdu preto prináleží okrem iného preskúmať po prvé to, či sa veľkoobchodné skladovanie benzínu a nafty musí uskutočňovať v zariadeniach podobnej alebo odlišnej povahy, a po druhé to, či LPG môže byť predmetom veľkoobchodného skladovania v tých istých zariadeniach ako benzín a nafta, alebo či si naopak vyžaduje osobitné zariadenia.

54 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania totiž vyplýva, že bulharský orgán na ochranu hospodárskej súťaže pri určovaní relevantného trhu na účely posúdenia existencie dominantného postavenia zohľadnil len benzín a naftu, ale nie LPG, keďže pre veľkoobchodných podnikateľov sú podmienky skladovania prvých dvoch uvedených pohonných hmôt údajne rovnaké, čo im v závislosti od dopytu umožňuje ponúkať hociktoré z týchto prvých dvoch uvedených pohonných hmôt bez toho, aby im to spôsobilo dodatočné náklady.

55 Pokiaľ ide naopak o LPG, podľa bulharského orgánu na ochranu hospodárskej súťaže existujú v Bulharsku špecifické požiadavky, pokiaľ ide o jeho skladovanie, ako aj jeho ďalší predaj po zaplatení spotrebnej dane. Okrem toho sa LPG dopravuje inak ako benzín a nafta.

56 Takéto faktory by mohli predstavovať objektívne odôvodnenie rozlišovania – zo strany bulharského orgánu na ochranu hospodárskej súťaže – medzi benzínom a naftou na jednej strane a LPG na druhej strane, čo však prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.

57 Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy treba na druhú a tretiu prejudiciálnu otázku odpovedať tak, že článok 102 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že na účely posúdenia existencie dominantného postavenia môžu byť do toho istého trhu zahrnuté len tie výrobky, ktoré vykazujú dostatočný stupeň zastupiteľnosti. V prípade, že správanie považované za protiprávne spočíva v cenovej praxi vedúcej k cenovému stláčaniu, orgán na ochranu hospodárskej súťaže musí overiť, či napriek tomu, že z funkčného hľadiska neexistuje zastupiteľnosť medzi tromi typmi pohonných hmôt, ktorými sú nafta, benzín a LPG, pokiaľ ide o dopyt od konečných spotrebiteľov, podmienky hospodárskej súťaže a štruktúra ponuky a dopytu umožňujú konštatovať, že niektoré z týchto pohonných hmôt patria do toho istého produktového trhu na dodávateľskom trhu.

O trovách

58 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

1. **Článok 102 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že na to, aby orgán hospodárskej súťaže konštatoval existenciu zneužívajúceho konania spočívajúceho v cenovom stláčaní, ktorého sa dopustil vertikálne integrovaný podnik, musí uvedený orgán preukázať po prvé existenciu dominantného postavenia tohto podniku na dodávateľskom trhu, a to tým, že zohľadní podiely, ktoré tento podnik vlastní na tomto trhu, alebo iné relevantné charakteristické vlastnosti uvedeného trhu, na základe ktorých je možné konštatovať, že tento podnik má takú ekonomickú silu, ktorá mu umožňuje správať sa do značnej miery nezávisle od jeho konkurentov, zákazníkov a spotrebiteľov, a po druhé skutočnosť, že na odberateľskom trhu, ktorý je naviazaný na dodávateľský trh, existuje cena uplatňovaná vertikálne integrovaným podnikom, ktorá vzhľadom na charakteristické vlastnosti tohto odberateľského trhu môže mať za následok vylúčenie jeho konkurentov, ktorí sú prinajmenšom rovnako efektívni ako tento podnik.**

2. **Článok 102 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že na účely posúdenia existencie dominantného postavenia môžu byť do toho istého trhu zahrnuté len tie výrobky, ktoré vykazujú dostatočný stupeň zastupiteľnosti. V prípade, že správanie považované za protiprávne spočíva v cenovej praxi vedúcej k cenovému stláčaniu, orgán na ochranu hospodárskej súťaže musí overiť, či napriek tomu, že z funkčného hľadiska neexistuje zastupiteľnosť medzi tromi typmi pohonných hmôt, ktorými sú nafta, benzín a skvapalnený ropný plyn, pokiaľ ide o dopyt od konečných spotrebiteľov, podmienky hospodárskej súťaže a štruktúra ponuky a dopytu umožňujú konštatovať, že niektoré z týchto pohonných hmôt patria do toho istého produktového trhu na dodávateľskom trhu.**

Podpisy